კურსდამთავრებული

გაზეთ „ქუთაისის უნივერსიტეტის" დამატება № 3

ქუთაისის აკაკი წერეთლის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის კურსდამთავრებულთა ასოციაცია

ჩვენ ხომ მართლაც გვაქვს საამაყო!

ქსუ კურსდამთავრებულთა ასოციაცია მოგითხრობთ იმ დიდი წამოწყების შესახებ, რომლის ინიციატორია ჩვენი უნივერსიტეტის ისტორია-ფილოლოგიის ფაკულტეტის 1976 წლის კურსდამთავრებული, ქალბატონი კამელია მინდაძე, რომელიც თავის შვილთან, ბაჩანა ნადირაძესთან და რძალთან, ასევე ქსუ ფილოლოგიის ფაკულტეტის 1998 წლის კურსდამთავრებულთან, ნანა ძლიერიშვილთან ერთად უკვე რამდენიმე წელია დიდი რუდუნებით მუშაობს მულტიმედიური ენციკლოპედიის „საქართველო 3000" შექმნაზე და უახლოეს მომავალში განზრახული აქვს ახალი ლაზერული დისკის „მერმისი XXI" გამოშვება.

ყველაფერი ასე დაიწყო... გასული საუკუნის 90-იან წლებში 37-ე სკოლის ისტორიის მასწავლებელს, ქალბატონ კამელია მინდაძეს, აზრად ერთი საინტერესო იდეა მოუვიდა. გაკვეთილი უფრო საინტერესო და ადვილად ასათვისებელი რომ გაეხადა, გადაწყვიტა ბავშვებისათვის თანამედროვე ტექნოლოგიებით დამუშავებული მასალა მიეწოდებინა. ასე ჩაეყარა საფუძველი საქართველოს ისტორიისა და კულტურის ამსახველ **მულტიმედიურ ენციკლოპედიას „საქართველო 3000"**. 1998 წლის დეკემბერში შეიქმნა კულტურული და ინტელექტუალური მემკვიდრეობის შესწავლისა და პო-

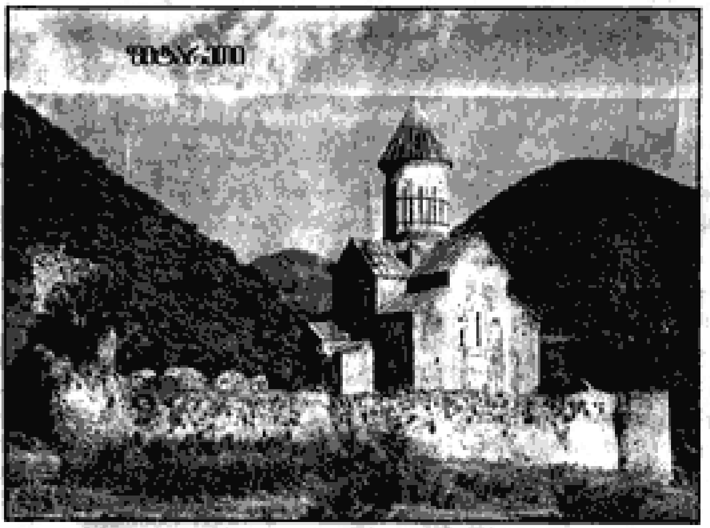

პულარიზაციის საერთაშორისო ცენტრი **„მერმისი"**, რომელსაც სათავეში ქალბატონი კამელია მინდაძე ჩაუდგა. საქართველოში დაწყებული საყოველთაო კომპიუტერიზაციის, ინტერნეტის, საზოგადოდ ციფრული ტექნოლოგიების დანერგვა და განვითარება გვაყენებს ამოცანის წინაშე, როგორ ვასწავლოთ ახალგაზრდა თაობას ისე, რომ ტექნიკურმა პროგრესმა უამრავ დადებითთან ერთად უარყოფითი გავლენა არ იქონიოს მის ცნობიერებაზე. საკუთარი ქვეყნის ისტორიისა და კულტურული მემკვიდრეობის სწავლება კი ეროვნული ცნობიერების ჩამოყალიბების ერთ-ერთი უმთავრესი საშუალებაა. ამიტომ საჭიროა აღნიშნული მასალა მოზარდ თაობას ისე მიეწოდოს, რომ იგი მისთვის მიმზიდველ და საინტერესო პროცესად იქცეს.

დასახული მიზნის განსახორციელებლად დაიწყო ინტენსიური მუშაობა. გადაწყდა ენციკლოპედიის გამოშვება 12 ლაზერულ დისკად, რომლებშიც ასახული იქნება საქართველოს ისტორიული წარსული და მდიდარი კულტურული მემკვიდრეობა ქრისტეს წინარე პერიოდიდან დღემდე. დაუღალავი მუშაობის შედეგად შესაძლებელი გახდა 2001 წლის მარტში შემდგარიყო ენციკლოპედიის პირველი (რიგით IV) ტომის პრეზენტაცია, რომელიც მოიცავს X-XII საუკუნეებს (X საუკუნის ბოლო მესამედიდან 1125 წლის ჩათვლით). დასრულდა მუშაობა მეორე ლაზერულ დისკზეც, V ტომზე (1125-1222 წწ.) ამ ორ ნაწილში მოთავსდა საქართველოს ისტორიის ყველაზე სისხლსავსე და მდიდარი პერიოდი. შეიქმნა პროგრამის მოკლე ინტერნეტვერსია, რომლის მისამართია **http://mermisi.gateway.ge**

„საქართველო 3000" მოგითხრობთ უძველესი ისტორიის, ცივილიზაციისა და კულტურის ქვეყანაზე. საქართველოს ბუნებრივ-გეოგრაფიული პირობები, ეპოქის ზოგადი დახასიათება, ეკონომიკა, მეცნიერება, ლიტერატურა, განათლება, ქართული საგანმანათლებლო ცენტრები საზღვარგარეთ, ეთნოგრაფია, ოქრომჭედლობა, ხუროთმოძღვრება, პოლიტიკური წყობა, რელიგია, სამართალი, რეგიონები, ისტორიული და ლიტერატურული წყაროები - ეს ის საკითხებია, რომლებიც მულტიმედიურ ენციკლოპედიაში **„საქართველო 3000"** პუნქტობრივად, და რაც მთავარია, დაინტერესებულ პირთათვის ადვილად გასაგები პრინციპით არის განლაგებული. აღნიშნულ პუნქტებს თან ახლავს „მატიანე ქართლისა", „ქართლის ცხოვრება" და უცხოური წყაროები ამა თუ იმ ეპოქის საქართველოსა და ქვეყანაში მიმდინარე მოვლენების შესახებ. ასევე ინტელექტუალური თამაშები, სიტყვანი და საძიებელი. ყოველი პუნქტი გავრცობილია ქვესათაურებით, რაც საშუალებას იძლევა უფრო სრულყოფილი სახით მოხდეს საკითხის აღქმა. ინფორმაციულ მასალას (დაახლ. 5000 თაბახის ფურცელი თითო ტომში) თან ახლავს 1000-მდე ფოტო, 40-მდე ვიდეო, 100-მდე აუდიო მასალა, 10 ანიმაციური რუკა.

ენციკლოპედია **„საქართველო 3000"** საყოველთაო გლობალიზაციის გზაზე ხელს შეუწყობს ეროვნული იდეოლოგიის, ცნობიერებისა და თვითმყოფადობის შენარჩუნებას ახალგაზრდა თაობაში; საქართველოში მცხოვრები არაქართველი მოსახლეობის დაინტერესებას ქვეყნის მდიდარი ისტორიული წარსულით; საქართველოს ისტორიისა და მდიდარი კულტურული მემკვიდრეობის პოპულარიზაციას მსოფლიო მასშტაბით, რაც ასე აუცილებელია დღეს, როდესაც ქართული ძეგლების უცხოურად გამოცხადების არაერთ მცდელობასთან გვაქვს საქმე.

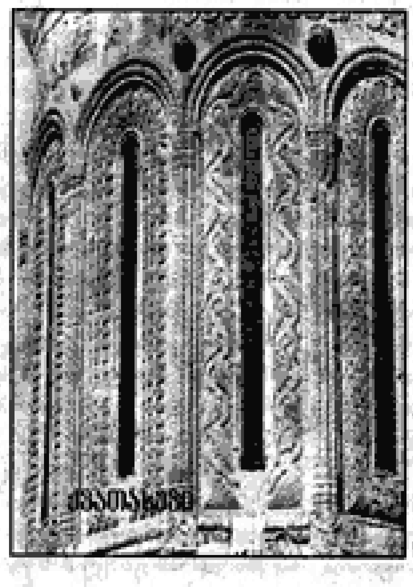

XII-XIII საუკუნეები საქართველოს აღმშენებლობისა და აყვავების ხანა იყო. ბუნებრივია, ამ ეპოქამ უამრავი ძეგლი დაგვიტოვა, რომელთაც დიდი მხატვრული ღირებულება და მკაფიო თავისებურებანი ახასიათებთ.

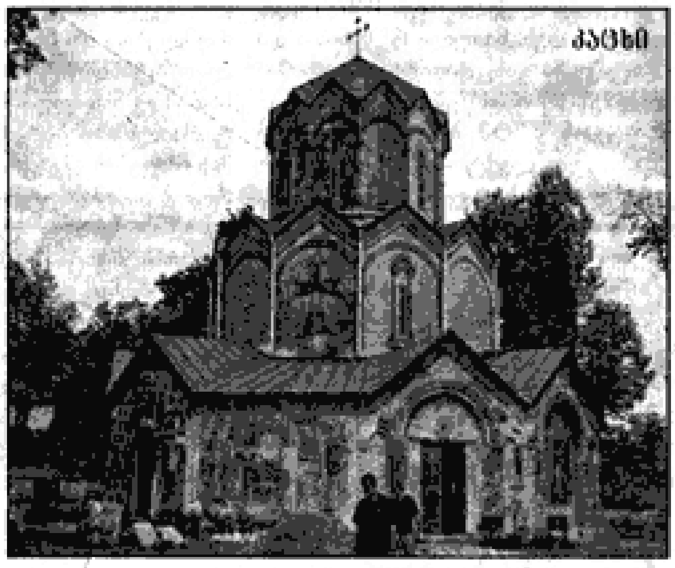

XII საუკუნესა და XIII საუკუნის პირველ ნახევარში შეიქმნა ქართლის გუმბათოვან ტაძართა ერთი დიდი ჯგუფი, რომელთაგან გამოვყოფდით **იკორთის მთავარანგელოზის (1172 წ.), ბეთანიის, ქვათახევის, ფიტარეთის, თიღვის...** ამ ხანის არქიტექტურის ერთ-ერთი ყველაზე ბრწყინვალე ნიმუში **წუღრუღაშენია**.

გაოცებს და გაჯადოებს **ქვათახევის ტაძარი** თავისი საერთო პროპორციებით, ფასადების მორთულობით, ჩუქურთმებით, რომლებიც ნათლად მიგვანიშნებენ არქიტექტორის მაღალ ოსტატობასა და მის უზადო გემოვნებაზე.

უდიდეს გამომგონებლობას გვევლინებიან ტაძრის ოსტატები. დადიხართ ტაძრის ირგვლივ და განცვიფრებაში მოყავხართ მათ ნახელავს, თუ როგორ შეძლეს ამდენი მოტივის შექმნა. უყურებთ და რწმუნდებით, რომ მათ მადლიან ხელებს ბრწყინვალება მოუციათ ყველაფრისათვის. მარტო გუმბათის ყელი რად ღირს, რომლის თორმეტივე სარკმელს ერთმანეთისაგან სრულიად განსხვავებული ულამაზესი ორნამენტი ამკობს. შეუძლებელია იმ უდიდესი ესთეტიკური სიამოვნების გადმოცემა, რომელსაც მნახველი ღებულობს.

ასეთ გავლენას ახდენს ჩვენზე თითოეული ძეგლი, რომელსაც სხვებისაგან აუცილებლად გამოარჩევს რაიმე განსაკუთრებული, მხოლოდ მისთვის დამახასიათებელი დეტალი თუ ნიუანსი. უყურებ და გაოცება გიპყრობს, ნათლად აღიქვამ უფლის სიდიადეს. შემდეგ დაფიქრდები და გული გტკივა, რომ მათი მსგავსი უამრავი მატერიალური კულტურის ძეგლი, რომელიც უხვადაა მიმოფანტული საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე, უცნობი და შეუსწავლელია, მათ შესახებ თვით ქართული საზოგადოებაც კი არ არის ინფორმირებული, რომ არაფერი ვთქვათ მსოფლიო მასშტაბით პოპულარიზაციაზე.

დღესდღეობით იმერეთის რეგიონში მრავალი ათეული საკულტო თუ საერო ნაგებობა, კარსტული მღვიმე, თერმული თუ სამკურნალო

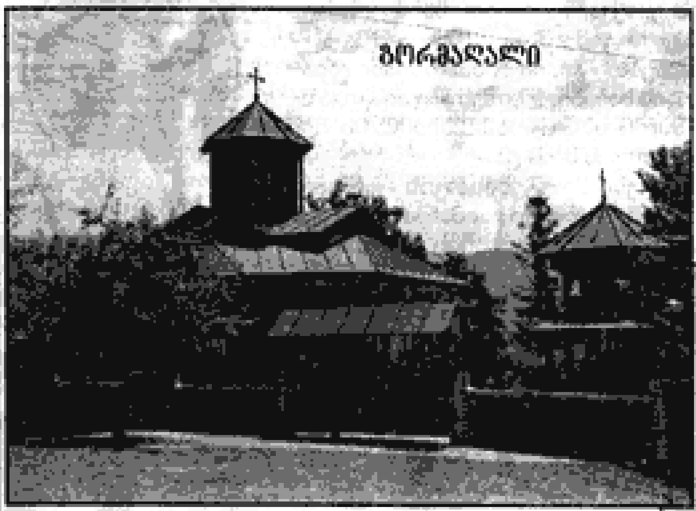

წყალი, რომელიც ჯადოსნურ ძალაზე უამრავი მაგალითი მეტყველებს, ჩვენთვისაც უცნობია.
ძალზე მნიშვნელოვანია არა მარტო ქართული, არამედ მსოფლიო საზოგადოების ინფორმირება საკუთარი ქალაქის (ქუთაისის) და მხარის (იმერეთის) მდიდარი კულტურული მემკვიდრეობის, საკმაოდ ორიგინალური (პრეისტორიული ხანიდან მოყოლებული) ტრადიციების, ეთნოგრაფიის, ფოლკლორის, ბუნების საოცრებებისა და რელიეფის შესახებ, რასაც მიზნად ისახავს ახალი პროექტი - ᲛᲘᲚᲔᲜᲘᲣᲛ XXI - ლაზერული დისკი სამ ენაზე (ქართული, რუსული, ინგლისური) - რომელზეც ამჟამად მუშაობს ორგანიზაცია „მერმისი". პროექტი ჩაფიქრებულია ორ დისკად, რომელთაგან ერთი მთლიანად დაეთმობა ქუთაისს, ხოლო მეორე - იმერეთის რეგიონს.

მართლაც, საოცარი იქნება იმოგზაურო ქალაქში, რომელსაც ძალიან დიდი ხნის ისტორია აქვს. ქუთაისი არათუ საქართველოს, არამედ მსოფლიოს ერთ-ერთი უძველესი ქალაქთაგანია. ელინთა თქმულების მიხედვით, ორი დიდი ღვთაებრივი ხელმწიფე - მინოსი კრეტაზე და „ოქრომრავალი ქვეყნის" ხელმწიფე აიეტი ქუთაისში (კუტაია) სიძე-ცოლისძმა გახლდათ. მათ დასავლეთსა და აღმოსავლეთში თანაბრად ეპყრათ „მსოფლიო ნონასწორობის" სასწორი. ამიტომაც იყო, რომ ძველ ბერძნულ თქმულებებში თავისი პოპულარობითა და საზოგადოების ინტერესით სამი ციკლი გამოირჩევა. ესენია - თქმულებები არგონავტების, თებესა და ტროას შესახებ ". ამათგან თქმულებამ არგონავტებზე იმდენად დიდი ინტერესი გამოიწვია, რომ მთელი ანტიკური ეპოქის განმავლობაში უხვად ასაზრდოებდა ელინთა თუ რომაელთა ფანტაზიას და სულიერ კულტურას. განა ეს მცირე მონაკვეთი ქალაქის ისტორიისა საკმარისი მიზეზი არ არის ჩვენი წარსულით სიამაყისათვის?!

დისკზე მუშაობის პროცესში ჩვენთვის უცნობ უამრავ სიახლეს ვაწყდებით. საოცარი გრძნობა დამეუფლა ᲑᲐᲨᲘᲡ ᲛᲐᲪᲮᲝᲕᲠᲘᲡ ᲢᲐᲫᲠᲘᲡ ნახვისას. ენით აუწერელია ის აღტაცება, რაც მისი ნახვისას ვიგრძენი. ეს არის X-XI სს. ადამიანთა მიერ ღვთის სადიდებლად შექმნილ ტაძართა შორის ერთ-ერთი უმშვენიერესი, რომლის მსგავსიც მე პირადად ჯერ არსად მინახავს. როგორც ადგილობრივები ამბობენ, ტაძარი ბაღვაშთა საგვარეულოს მიერაა აშენებული და შემკული.

დადიხარ საქართველოს სოფლებში და უამრავი ლეგენდა თუ გადმოცემა გესმის იქ არსებული ძეგლების შესახებ. სულ ცოტა ხნის წინ ვიყავით სამტრედიის რაიონში არსებული კულტურის ძეგლების მოსანახულებლად და გადასაღებად. მოგვიხდა ამ რაიონის ერთ-ერთ მაღალმთიან სოფელში, გამოჩინებულში, ასვლა სადღაც მაღალ მთაზე მდებარეობს X-XI სს. ᲬᲛ. ᲒᲘᲝᲠᲒᲘᲡ ᲡᲐᲮ. ᲔᲙᲚᲔᲡᲘᲐ, რომელსაც „[illegible]" ეძახიან. ეკლესია ვერ გადაურჩა კომუნისტების რისხვას და ახლა მხოლოდ ნანგრევების სახითაა შემორჩენილი. თუმცა გადარჩა გიორგობის ბრწყინვალე დღესასწაულის აღნიშვნის უძველესი ტრადიცია. ამ დღესასწაულზე უამრავი მლოცველი შეუდგება ფეხით ეკლესიისკენ მიმავალ, საუკუნოვანი ხეივნით დაბურულ, გრძელ და ციცაბო გზას, მაგრამ

იმდენად ამაღლებული გრძნობა გეუფლება, რომ დაღლას ვერც კი გრძნობ.

ამ ეკლესიის შესახებ სოფელში არსებობს გადმოცემა, რომლის მოსმენამაც სულით-ხორცამდე შემძრა. როგორც ადგილობრივები ყვებიან, ეკლესიის მშენებლობის დროს ოსტატებმა მის საძირკველში ერთი ბიჭი ჩაუტანებიათ. მას ოსტატისთვის სადილი მიუტანია. უკანასკნელთ მისთვის ქუდი მოუხდიათ და საძირკველში ჩაუგდიათ, შემდეგ კი მის ამოსატანად ქვემოთ ჩაუტყუებიათ; იქ ლოდები მიუყრიათ, ცოცხლად დაუმარხავთ და მასზე დაუშენებიათ ეკლესია. როგორც ამბობენ, ეს იმიტომ მოხდა, რომ ძველი თქმულებით, „ცოდვაზე აშენებული მაგარი იქნებაო". ბიჭი შანიძის გვარისა ყოფილა და ამ ამბის გამო შვანიძეებს ეკლესიის „მესაძირკვლეებს" ეძახიან.

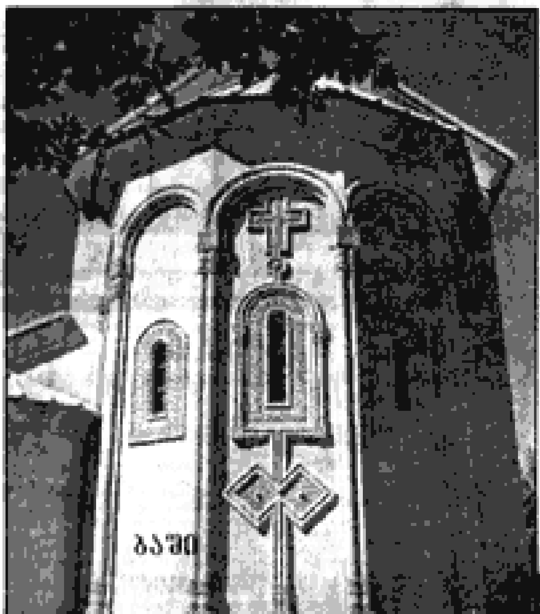

ამ ეკლესიის შესახებ მეორე გადმოცემაც არსებობს. ძველად მასში დაბრძანებული ყოფილა აფხაზეთიდან ჩამოტანილი ოქროთი მოჭედილი წმ. გიორგის ხატი, რომელიც ყველა განრისხებული ადამიანის თხოვნას შეისმენდა. რისხვა სრულდებოდა როგორც ადამიანებზე, ისე ცხოველებზეც. ზოგჯერ დედას ხატის წინაშე შვილი რომ დაეწყევლა, მოკვდომია. შეწუხებულ ხალხს ბერებისათვის უთხოვია, რომ ეს ხატი ან მოეშორებინათ სოფლიდან, ან დაემალათ. ბერებსაც იგი სპილენძის ქვაბში ჩაუდვიათ და მიწაში დაუმარხავთ. დღესაც არ იციან, თუ სად არის ის დაფლული. გადმოცემით, ეკლესიის აღმოსავლეთით მდგარი დიდი რცხილის ძირში მარხია, რის გამოც ხეს ნახევარი გვერდი გამხმარი აქვს.

საოცრად ლამაზია სამტრედიის რაიონის ხისგან ნაგები ეკლესიები. მათში თავი ნოეს კიდობანში გგონია. ეკლესია ხომ ჩვენი სულების გადარჩენის ერთადერთი გზაა ცოდვების წარღვნისაგან. ექსპედიციის ყველა წევრისთვის დღემდე უცნობი იყო, რომ სოფელ ᲓᲐᲜᲘᲠᲘᲡ ᲬᲛ. ᲒᲘᲝᲠᲒᲘᲡ ᲮᲘᲡ ᲔᲙᲚᲔᲡᲘᲘᲡ საკურთხეველში უდიდესი სიწმინდე - ᲬᲛ. ᲒᲘᲝᲠᲒᲘᲡ ᲛᲣᲮᲚᲘᲡ ᲜᲐᲬᲘᲚᲘ - დღემდე ინახება.

განსაცვიფრებელი სილამაზით ერწყმის ხის ეკლესია ᲡᲝᲤᲔᲚ ᲒᲝᲠᲛᲐᲦᲐᲚᲘᲡ აზიდულ გორაკებსა და იქაურ ლანდშაფტს. იგი აგებულია წაბლის ხისგან და ᲘᲚᲘᲐ ᲬᲘᲜᲐᲡᲬᲐᲠᲛᲔᲢᲧᲕᲔᲚᲘᲡ სახელობისაა. სოფელი დიდი მადლიერებით მოიხსენიებს მისი აშენების ინიციატორს [illegible]. ეკლესია გარედან გალაქულია და მზის შუქზე საუცხოოდ ბზინავრებს. დიდი ოსტატობითაა ამოყვანილი შიგა სივრცის გუმბათის ყელი. ეკლესიის საერთო ხედს ჰარმონიულად ერწყმის მისი გალავანი, სამრეკლო, კარიბჭესთან კი პატარა წყარო... ყველაფერი უდიდესი სიყვარულითა და მზრუნველობითაა ნაკეთები.

ალსანიშნავია ᲡᲝᲤ. ᲘᲐᲜᲔᲗᲘᲡ ახლად აგებული ᲬᲛ. ᲒᲘᲝᲠᲒᲘᲡ ᲡᲐᲮᲔᲚᲝᲑᲘᲡ გუმბათოვანი ᲔᲙᲚᲔᲡᲘᲐ. მოკირწყლული ბილიკებით, მდელოთი და ლამაზი ყვავილებით დამშვენებული ეზოთი ის ნამდვილ ედემის ბაღს მოგაგონებთ. ტაძრის მშენებლობის იდეა ეკუთვნის ამავე სოფლის მკვიდრს, ქველმოქმედს, [illegible], რომლის დაფინანსებითაც აშენდა ის. ასევე გამოვყოფდით ᲡᲝᲤ. ᲑᲐᲨᲘᲡ ახლად აშენებულ ᲦᲕᲗᲘᲡ-ᲛᲨᲝᲑᲚᲘᲡ ᲛᲘᲫᲘᲜᲔᲑᲘᲡᲐ და ᲬᲛ. ᲜᲘᲙᲝᲚᲝᲖᲘᲡ ᲡᲐᲮ. ᲝᲠ-ᲢᲠᲐᲞᲔᲖᲘᲐᲜ ᲔᲙᲚᲔᲡᲘᲐᲡ, რომელიც ორი ნაწილისაგან, ტრაპეზისაგან, შედგება და წირვა-ლოცვაც ორივე მათგანში ერთდროულად აღევლინება. როგორც ადგილობრივებმა გვითხრეს, იგი იმეორებს სამებისა და გელათის ტაძრების დეტალებს. ყველა ჩუქურთმა ქვაზე, ისე როგორც შუა საუკუნეებში, ახლაც ხელით იქნა ამოკვეთილი და დამუშავებული. ყველაზე საინტერესო კი ის არის, რომ ტაძარი დახურულია თეთრი ქვის ფილებით, რაც მას განსაკუთრებულ იერს მატებს. ეკლესიის მშენებლობა დააფინანსა სოფლის მკვიდრმა, ბიზნესმენმა, [illegible] და, როგორც გვითხრეს, ეკლესიის ეზოში დაგეგმილია [illegible] ᲓᲔᲓᲐᲗᲐ ᲡᲐᲮ. ᲛᲝᲜᲐᲡᲢᲠᲘᲡ აშენება. ჩვენ საშუალება გვქონდა გვენახა მონასტრის მაკეტი.

დიდი ბედნიერებაა ასეთი მეცენატების არსებობა. ძალზე სასიხარულოა, რომ საყოველთაო უიმედობისა და უსახსრობის ფონზე კიდევ გაგვაჩნია სურვილი შენებისა.

ამ პატარა სტატიაში ყველა

იმ საოცარი ძეგლის ჩამოთვლას, რომელიც მხოლოდ იმერეთის რეგიონში ვნახეთ და დავაფიქსირეთ, რა თქმა უნდა, ვერ შევძლებ, არადა არ მინდა რომელიმე მათგანი გამომრჩეს, აღნიშვნის გარეშე დამრჩეს. ეს ხომ სულ ერთი ციდა ნაწილია ჩვენი პატარა საქართველოსი; ჯერ მხოლოდ რამდენიმე სოფლის მონახულების შესაძლებლობა მოგვეცა, მაგრამ უკვე რამდენი სათქმელი გაგვიჩნდა. მათი სიდიადითა და სილამაზით მოხიბლულს ერთადერთი სურვილი მიჩნდება, სხვასაც ვუამბო ნანახის შესახებ, გავუზიარო ჩემი უსაზღვრო აღტაცება. ჩვენ ხომ მართლაც გვაქვს საამაყო!

ნანა კლდიაშვილი
ქსუ ფილოლოგიის ფაკულტეტის
1998 წლის კურსდამთავრებული